

El taronger: tractament de la vocal inicial (I)

(ALDC, V, 1174. El taronger)

Taronger (*Citrus sinensis*) és un der. de *taronja*, de l'àr. andalusí *TURÚNJIA*, a través del neoàrab *turunjah* (< neopersa *toranj* < pahlavi *VĀTRANG* < sànscrit *MĀTULUNGA*) (Corriente). En aquest mapa ens ocupem solament del tractament de la vocal inicial; en el mapa 630 presentarem les àrees de les variants de la consonant palatal.

La forma medieval, *toronger*, der. de *toronja* (s. XIII), coneix encara avui una àrea remarcable; per síncope s'ha reduït a *tronger*. *Taronger* presenta tres realitzacions: d'un costat, l'or. *t[ə]ronger* i l'occ. *t[a]ronger*, ambdues resultat d'una dissimilació de [o]...[o] i d'una tendència a la centralització de [o] inicial (cf. Veny, 1999 c), i, de l'altre, *t[e]ronger*, assimilació de la [a] inicial a la [e] tònica.

Com a variants lèxiques, notem l'alg. *arbre de la taronja* 85, d'acord amb el sistema de formació

de noms d'arbres “*arbre de + nom del fruit*”; *naran[χ]er* 93, 94, 102, 106, 108 (var. *naran[χ]ero* 100) és un manlleu al cast. (amb adaptació sufixal), on deriva del neoàrab *naranj* (que en cat. ha donat *naronja* i en bal. *aranja* ‘poncem’); *naran[χ]al* 93 també és manlleu al cast., on els noms d'arbre es formen generalment amb el nom del fruit més el suf. *-al* (cf. *peral*, *nogal*).

La forma etimològica, *toronger*, s'ha mantingut en àrees marginals, oest del nord-occ. i ross.; el cat. central presenta la forma sincopada a partir de *t[ə]ronger* (cf. *fredat* ‘feredat’) o *t[o]ronger*; la resta del territori ha evolucionat cap a una vocal central (*taronger*) o amb palatal (*teronger*).

Taronger és l'únic mot normatiu des del DG1, 1932.

